

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГО ЛІКАРЯ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

TRAINING PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE SKILLS BY MEDICAL STUDENTS DURING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES BY APPLYING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

У статті обґрунтовано можливості формування професійної іншомовної підготовки майбутнього лікаря у позааудиторній діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено, що розвиток фахової іншомовної компетентності майбутнього лікаря передбачає формування й уміння застосовувати знання для виконання фахових завдань в іншомовній практиці; неодмінну знучність системи знань за оптимального співвідношення предметного й проблемного підходів до змісту навчального процесу; застосування навчально-методичного забезпечення для продуктивного опанування іншомовної кваліфікації лікаря; неухильний розвиток змісту фахового навчання й опанування знань іноземної мови на основі інтегративності; формування вмінь і навичок самостійного опрацювання фахових іноземних джерел; постійне використання інформаційно-комунікаційних технологій та активне залучення позааудиторної діяльності до підвищення рівня іншомовної компетентності студентів. Визначено, що вимогами до знань, умінь і навичок з іноземних мов для майбутнього лікаря у контексті послугоування іншомовними інформаційними джерелами у фаховій практиці є встановлення та забезпечення рівнів іншомовної компетентності, а також готовність перекладацької практики фахівців, враховуючи особливості галузі. Розглянуто формування іншомовної компетентності майбутнього лікаря в умовах позааудиторної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Виходячи з специфіки дистанційного навчання, обрано форми організації, котрі спрямовані на формування іншомовної компетентності засобами інформаційно-комунікаційних технологій, серед них: робота клубів та наукових гуртків; студії за різними спеціалізаціями; творчі гуртки, які передбачають постановки та вистави іноземних авторів; клуби за інтересами, що засновані на інтересі та захопленні студентів іноземними мовами. Встановлено, що розвиток фахової іншомовної компетентності майбутнього лікаря буде ефективним, якщо дотримано певні умови, зокрема забезпечення мотивації іноземної підготовки майбутнього лікаря; оптимальне поєднання фахової, інформаційної та іншомовної компетентності майбутнього лікаря; активізація позааудиторної діяльності у формуванні іншомовної компетентності майбутнього лікаря; розробка відповідного науково-методичного забезпечення.

Ключові слова: іншомовна підготовка, майбутній лікар, розвиток, позааудиторна

діяльність, засоби, інформаційно-комунікаційні технології.

The article gives substantiation of the opportunities of training foreign language competence by future doctors during extracurricular activities by applying information and communication technologies. It is determined that development of professional foreign language skills of medical students suggests formation and training of knowledge while performing professional tasks in the foreign language practice; necessary flexibility of the system of knowledge under optimal correlation of the subject and problem approaches to the training process content; application of the educational and methodic supply to assist effective mastering of the foreign language qualification of physicians; continuous development of the content of professional training and learning foreign language on the base of integrity; formation of competences and skills of independent work with professional foreign sources; permanent use of information and communication technologies and active focus of extracurricular activities on improvement of students' foreign language competence. It is identified that requirements to knowledge, skills and competences of foreign languages for future doctors in context of using foreign information sources in their professional practice include determination and provision of the levels of foreign language competences, as well as specialists' readiness to make translation with consideration of the branch peculiarities. The author of the work studies formation of the foreign language competence of medical students in the conditions of extracurricular activities by applying information and communication technologies. Considering specificity of distance learning, some forms of organization, which are focused on formation of foreign language competence by applying ICT are chosen, particularly clubs and research groups; studios by different specializations; creative groups of students interested and involved in learning foreign languages. It is confirmed that development of professional foreign language competence of future doctors will be effective if some conditions are satisfied, in particular motivation of medical students to learn the foreign language; optimal combination of professional, information and foreign language competence of medical students; activation of extracurricular activities in formation of the foreign language competence of future doctors; development of the corresponding scientific and methodological supply.

Key words: foreign language training, medical students, future doctor, development, extracurricular activities, means, information and communication technologies.

УДК 378:37.011.33:53
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.16>

Пайкуш М.А.,

докт. пед. наук, доцент,
доцент кафедри біофізики
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького

Кушпін У.В.,

докт. філософії,
асистент кафедри іноземних мов
для природничих факультетів
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Чорнописька О.І.,

канд. пед. наук,
заступник директора з навчальної
роботи
Державного навчального закладу
«Вище професійне училище № 8
м. Стрия»

Постановка проблеми. Іншомовна фахова компетентність передбачає формування у фахівців досвіду спеціальної комунікації та

різноманітної діяльності у професійній сфері. Зокрема, володіння іноземними мовами для сучасного лікаря характерне тим, що «іноземна

мова розглядається не лише як засіб гуманізації, що впливає на особистісний розвиток майбутнього фахівця, а і як частина його професійної підготовки. Опанування іноземною мовою позитивно впливає на вдосконалення перекладу наукової статті, складання реферату, написання доповіді для виступу на конференції чи міжнародному симпозіумі тощо» [1, с. 144].

Водночас, на практиці часто «студенти зорієнтовані на засвоєння певного обсягу знань, передбаченого навчальним планом і навчальними програмами. Традиційна форма організації занять включає головним чином бездумне заучування тем і механічний переклад нецікавих текстів, що обмежує розвиток ініціативи, самостійності, творчості та, зрештою, мотивації з боку студента» [8, с. 408]. Не маючи якісної іншомовної підготовки, лікар буде обмежений у доступі до іншомовної інформаційної літератури, роботи з комп'ютерними іншомовними програмами і редакторами тощо.

Відтак виникає чимало суперечностей між об'єктивними вимогами до фахової іншомовної компетентності майбутнього лікаря та дійсною ситуацією із навчанням іноземної мови у вищій школі, можливостями використання іншомовної фахової інформації в електронних мережах та недостатнім рівнем знання іноземної мови лікарем для якісної фахової діяльності.

Послугування ІКТ та Інтернетом дає змогу оптимізації освітнього процесу, залучення до нього студентів як суб'єктів цього простору, розвитку самостійності, творчості і критичного мислення. Адже для цього створено всі умови: аудіо-й відеоряд – для відтворення клінічних ситуацій, занурення в певні психологічні стани спілкування лікаря і пацієнта. Власне такий механізм – емоційне занурення – покладено в основу сучасних можливостей. Завдяки комп'ютерним технологіям інформація стає стислою й водночас яскравою. А якщо врахувати ще й інтерес студентів до комп'ютерів, – одержимо емоційну сферу формування особливого ставлення до світу.

Важливою умовою для саморозкриття та проектування реальних ситуацій іншомовної підготовки лікаря є позанавчальна діяльність студентів, яка передбачає формування розвинутої особистості, здатної до адаптації в різних складних соціальних умовах, та активного використання особистого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розмаїття аспектів досліджуваної проблеми показано у працях низки науковців. Професійну іншомовну підготовку майбутніх медиків в контексті міжнародної взаємодії досліджувала А. Буровицька; дистанційне навчання на засадах білінгвального підходу – І. Вергун. Теоретичні засади концепції професійної іншомовної підготовки майбутніх

фахівців розробила Н. Вовчата; модель формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців із стоматології розроблені у наукових дослідженнях В. Захарової та Я. Кульбашної. Інтеграційні процеси в професійній освіті проаналізував Ю. Козловський; формування творчих умінь студентів у позааудиторній виховній роботі покладено в основу наукових досліджень О. Медведєвої. Про опрацювання іншомовної фахової літератури студентами медичних вишів писав О. Мирошниченко. Л. Русалкіна широко досліджувала специфіку іншомовної професійної підготовки майбутніх лікарів в умовах закладів вищої освіти; сутність поняття «англомовна професійно орієнтована компетентність» трактувала у своїх працях Х. Цимбровська та ін. Проте питання розвитку фахової іншомовної компетентності майбутнього лікаря у позааудиторній діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій сьогодні досліджене недостатньо [1–10].

Мета статті – обґрунтування можливостей формування професійної іншомовної підготовки майбутнього лікаря у позааудиторній діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Професійно зорієнтована іншомовна підготовка «здійснюється на основі моделювання майбутньої професійної діяльності фахівця, її ціннісного навантаження, що сприяє підвищенню мотивації діяльності. Майбутні лікарі можуть продемонструвати на практиці знання мовленнєвих структур і моделей, а також умінь ними користуватися на високому рівні» [9, с. 280]. Внаслідок фахової діяльності низка особистісних рис перетворюється на єдине ціле, встановлюючи важливі напрями фахової спеціалізації.

Зокрема, професійно орієнтована англомовна компетентність майбутнього лікаря розглядається як «інтегративна якість фахівця, яка виражається в інтеграції мовних, мовленнєвих, соціолінгвістичних, професійних знань, умінь, навичок, здатності досягати комунікативної мети у процесі професійно орієнтованого англомовного спілкування» [10, с. 273].

Розвиток фахової іншомовної компетентності забезпечує дисципліна «іноземна мова за професійним спрямуванням» обсягом десять кредитів. У навчальних планах третіх-четвертих курсів вивчення іноземної мови не передбачено, і це призводить до неналежного рівня розвитку фахової іншомовної компетентності.

На наш погляд, розвиток фахової іншомовної компетентності майбутнього лікаря передбачає: формування й умінь застосовувати знання для виконання фахових завдань в іншомовній практиці; неодмінну гнучкість системи знань за оптимального співвідношення предметного й проблемного підходів до змісту освітнього процесу;

застосування навчально-методичного забезпечення для продуктивного опанування іншомовної кваліфікації лікаря; неухильний розвиток змісту фахового навчання й опанування знань іноземної мови на основі інтегративності; формування вмій і навичок самостійного опрацювання фахових іноземних джерел; *постійне використання інформаційно-комунікаційних технологій та активне залучення через позааудиторну діяльність до підвищення рівня іншомовної компетентності студентів.*

Зокрема, вимогами до знань, умій і навичок з іноземних мов для майбутнього лікаря у контексті послуговування іншомовними інформаційними джерелами у практичній діяльності є встановлення та забезпечення рівнів іншомовної компетентності, а також готовність перекладацької практики фахівців, враховуючи особливості медичної галузі.

Від формування іншомовної компетентності може залежати не лише правильне встановлення діагнозу при з'ясуванні симптомів у чужоземного пацієнта, але й можливість навчання впродовж усього життя. Медицина – галузь, де потік інформації збільшується лавиноподібно. Щоразу з'являються нові діагностичні методики, сучасні лікарські засоби, новітня медична апаратура, нові виклики по боротьбі із сучасними недугами. Тому міжнародна співпраця, участь лікарів у міжнародних конференціях та стажуваннях для обміну досвідом, вивчення нових методик лікування, аналіз непередбачуваних ситуацій, які мали місце у лікарській практиці колега стає життєво необхідною потребою сучасного медика.

Крім того, іншомовна компетентність, сформована у студентські роки, робить можливим у майбутньому спілкування з лікарями інших країн для уточнення діагнозу, для консультування пацієнтів, для проведення лікування по відеозв'язку, комунікацію із страховими фірмами, клієнтами яких можуть бути іноземці, а також вивчати роботу сучасного медичного устаткування.

Загалом час, у якому ми проживаємо, інформаційно перенасичений, утім кожна людина має власну межу сприйняття інформації. Кожен викладач хоче, аби його студенти володіли й уміли опрацьовувати цю інформацію. Комп'ютер не є панацеєю у здобутті інформації, а радше помічником, що допомагає студентам розкривати власні здібності. Він аж ніяк не має нехтувати ні студентом, ні викладачем. Усе має свої межі, як застосування традиційних методів навчання, так і впровадження новітніх засобів поза межами закладів вищої освіти. І таку межу не можна зводити до якогось чіткого загальностатистичного рівня. Освітню діяльність із формування іншомовної компетентності майбутнього лікаря, з одного боку, може проводити викладач, залежно від рівня свого

самовдосконалення, а, з іншого, – вона зумовлена різним рівнем володіння студентами азами комп'ютерної грамоти. Тож у питанні застосування комп'ютера на занятті вкрай гострою є проблема проведення діагностики вихідного рівня знань для диференціації студентів.

Формування іншомовної комунікативної компетентності залежить від знання мови та можливості її використовувати. Тому це формування «доцільно проводити послідовно у три етапи: наочної та мовної семантизації лексичних одиниць, автоматизації навичок використання лексичних одиниць на рівні абзацу, автоматизації навичок використання лексичних одиниць на текстовому рівні» [6, с. 142].

Розглянемо формування іншомовної компетентності майбутнього лікаря в умовах *позааудиторної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій*. Виходячи з екстремальних умов сучасності, провідне місце тут займає дистанційна освіта.

Дистанційна освіта – «це сукупність методів навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, де існує постійна комунікація між учнями та їхніми вчителями. Це означає, що вчитель і учень, можуть працювати за різним графіком і не спілкуються наживо. Асинхронне навчання, яке іноді називають незалежним від місця розташування, дає освіті України у такі складні часи можливість працювати» [2, с. 57].

Вища школа живе традиціями. Втім, аби їх підтримувати, нині необхідні нові форми, зміст і технології роботи. Тож до форм організації освітнього процесу (зокрема, традиційних) стрімко входять інформаційні технології. Завдання аналітико-прогностичної функції іншомовної підготовки – вивчити індивідуальні особливості студентів та їхній розвиток. У цьому викладачу допоможуть інформаційно-комунікаційні технології. Завдяки комп'ютерній програмі можна проводити тестування та підраховувати результати. Застосування ІКТ в організації ефективного взаємозв'язку обґрунтовано потребою відповідати нормам новітнього інформаційного суспільства. Інформувати про життя закладів вищої освіти на сайті навчального закладу – звична справа.

Використання ІКТ при формуванні іншомовної компетентності майбутніх лікарів має низку переваг, зокрема: зручний час навчання, можливість змін плану відповідно до індивідуальних потреб студента, функціональна мовна практика, організація англомовного середовища при роботі в групі тощо. Проте є й недоліки використання цих технологій, до яких віднесемо залежність від якості інтернету, при роботі в групі можливий різний вихідний рівень знання іноземної мови, а також необхідний великий рівень мотивації і дисципліни та значні витрати часу на пошук необхідної інформації.

Для формування особистості медика, його професіоналізму важливе значення має рівень загального розвитку студента, мотивація, здатність до саморозвитку, знайомство з фаховою літературою, що забезпечує вивчення іноземної мови. Використання ІКТ при вивченні майбутніми медиками іноземної мови має різні можливості, що забезпечує індивідуальний підхід до студента, залежно від його можливостей і потреб. Це й анімовані діалоги, і граматичні завдання, спрямовані на вивчення професійної мови, відео з діалогами носіїв мови з госпіталів тощо. Завдяки інтернету спростився пошук інформації для бесід, тренінгів та семінарів.

У вищій медичній школі створюють об'єднання студентів і викладачів, для яких інформаційно-комунікаційні технології слугують не лише технологією, а цілим світом, з неабиякими можливостями розвитку. До них належать студентські наукові гуртки. Перебування майбутніх лікарів у такому об'єднанні вимагає глибоких знань іноземної мови для здійснення наукового пошуку фахової інформації. Студенти не лише переглядають матеріали, відеоконтент, запропоновані викладачем, а й самі шукають інформацію, внаслідок чого з'являються творчі та дослідницькі роботи студентів.

Застосування ІКТ у вивченні іноземної мови професійного спрямування майбутніми лікарями нині не лише надзвичайно актуальне, а й має чималий попит. Унаслідок реалізації зазначених напрямів у ЗВО істотно зросли інтерес викладачів у використанні новітніх технологій, зацікавленість студентів в олімпіадах, конкурсах та проєктах, активізувалась робота зі створення студентами мультимедійних презентацій.

Активніше застосування можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у позааудиторній діяльності доцільне:

для студента як: індивідуальні розвиток і виховання; засіб додаткової мотивації до певного виду діяльності; інший вид наочності; засіб інтерактивної організації діяльності; ефективний засіб здобуття досвіду оперування здобутою інформацією; засіб формування навичок;

для викладача як: новий діапазон форм, методів, прийомів, засобів освітнього та виховного впливу на студента; інструмент контролю, обліку, моніторингу навчального процесу тощо.

Утім результативність застосування інформаційних технологій неабияк залежить від чіткого уявлення про місце, яке вони мають посідати у надскладному комплексі взаємозв'язків, котрі виникають у системі взаємодії «викладач – студент». Окрім того, значущі й інші методи і механізми освітнього процесу, адже це лише засіб, який має узгоджуватися з ключовими цілями й завданнями.

Виходячи з специфіки дистанційного навчання, вибираємо форми організації такого процесу

здобуття знань студентів, які спрямовані на формування іншомовної компетентності засобами ІКТ, серед них круглі столи з певної медичної проблеми, робота наукових гуртків; студентські конференції, олімпіади тощо.

Розглянемо ці форми детальніше.

Круглий стіл передбачає обговорення певної проблематики, обмін інформації, висловлення своєї думки. Мета круглого столу – не лише проінформувати, а й подискутувати, поставити запитання із теми, висвітлити невідомі факти того чи іншого явища, показати соє відношення до проблеми.

Бесіди у рамках роботи студентського наукового гуртка зазвичай проводяться на задану тематику. Вони включають у себе доповіді учасників із використанням мультимедійних презентацій, на основі яких здійснюється обговорення обраної теми всіма учасниками.

Тематичні конференції є дуже поширеною формою дистанційного навчання вищого навчального закладу. Із практики відомо, що для розвитку у майбутніх лікарів навичок наукової діяльності важливу роль відіграє інформація, отримана в результаті наукового пізнання. Тому отримання та представлення на конференції наукової інформації є засобом до стимулювання творчої активності студентів.

Культпоходи у процесі дистанційного навчання передбачають віртуальне відвідування театрів, кінотеатрів, музеїв, художніх виставок тощо. Взаємодія із закладами культури – важлива ланка естетичного виховання. Відвідування театральних вистав, перегляд цікавих кінокартин, зустрічі з артистами, композиторами, письменниками, поетами, художниками, відвідування нових експозицій у музеях, картинних галереях, відвідування концертів органної, класичної та сучасної естрадної музики ввійшли у практику.

Висновки і пропозиції. Глобалізація світу і необхідність обміну інформацією вимагають від фахівця володіння іноземними мовами. Нині, в умовах трансформації і розвитку вищої медичної освіти, іншомовна компетентність майбутніх лікарів займає одне із провідних місць у формуванні конкурентоздатного фахівця. Знання іноземної мови дає можливість лікарям спілкуватися, розуміти один одного та розв'язувати комплексні проблеми професійної діяльності.

Особливості професійної компетентності майбутнього лікаря та курсу іноземної мови полягають у формуванні й розвитку його вмій і навичок застосовувати знання через виконання фахових завдань під час іншомовної діяльності. Крім того, формування іншомовної компетентності у майбутнього лікаря впливатиме на його конкурентоздатність через можливість постійного оновлення

своїх знань під час стажування, участі у різного рівня міжнародних конференціях чи при читанні фахових наукових джерел.

Розвиток фахової іншомовної компетентності майбутнього лікаря буде ефективним, якщо дотримано певні умови, зокрема забезпечення мотивації іноземної підготовки майбутнього лікаря; оптимальне поєднання фахової, інформаційної та іншомовної компетентності майбутнього лікаря; активізація позааудиторної діяльності у формуванні іншомовної компетентності майбутнього лікаря; розробка відповідного науково-методичного забезпечення.

Перспективними напрямками подальших наукових пошуків є використання дослідження можливостей впроваджувати курси для розвитку професійної іншомовної компетентності лікаря.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буровицька А. Професійна іншомовна підготовка майбутніх медиків в контексті міжнародної взаємодії. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 38, том 1. С. 141–145.
2. Вергун І. В. Дистанційне навчання фізики на засадах білінгвального підходу. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 55–59.
3. Вовчаста Н. Я. Теоретичні засади концепції професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2017. № 49. С. 42–45.
4. Захарова В., Кульбашна Я. Модель формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців із стоматології. *Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: педагогіка)*. 2018. № 4 (63). С. 50–56.
5. Козловський Ю. М. Інтеграційні процеси в професійній освіті: методологія, теорія, методика. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018.
6. Кульбашна Я., Захарова В. Значення іншомовної комунікативної компетентності майбутнього лікаря та етапи її формування. *Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: педагогіка)*. 2018. № 1–2 (60–61). С. 139–145.
7. Медведєва О. Р. Формування творчих умінь студентів у позааудиторній виховній роботі : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2008. 20 с.
8. Мирошниченко О. А. Опрацювання іншомовної фахової літератури студентами вищих медичних навчальних закладів. *Young Scientist*. 2017. № 12 (52). С. 406–410.
9. Русалкіна Л. Специфіка іншомовної професійної підготовки майбутніх лікарів в умовах закладів вищої освіти. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 3 (62), Т. 2. С. 278–283.
10. Цимбровська Х. І. Сутність поняття «англомовна професійно орієнтована компетентність в усному мовленні майбутніх лікарів-педіатрів». *Вісник ЛДУ БЖД*. 2015. № 12. С. 268–274.